

USNESENÍ

Krajský soud v Brně rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu JUDr. Jiřího Zrůsta, Ph.D. a soudců JUDr. Miroslavy Follové a Mgr. Zory Telecké ve věci

navrhovatele: **K.D.**, narozený dne XXXX
bytem XXXXX
adresa pro doručování: Rodinný svaz ČR z. s.
sídlem Kostelní náměstí 3172/1, 702 00 Ostrava
zastoupený advokátkou JUDr. Lenkou Řehulovou, Ph.D.
sídlem Jakubská 1, 602 00 Brno

proti
odpůrkyni: **E. B.**, narozená dne XXXXX
bytem XXXXX
zastoupená advokátem JUDr. Jiřím Stránským
sídlem Riegrova 172, 278 01 Kralupy nad Vltavou

za účasti nezletilé: **XXXXX**, narozená dne XXXX
t.č. bytem u odpůrkyně v České republice
zastoupená opatrovníkem Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí
sídlem Šilingrovo náměstí 3/4, 602 00 Brno

o navrácení nezletilé do místa jejího obvyklého bydliště,

o odvolání navrhovatele proti rozsudku Městského soudu v Brně ze dne 3. 4. 2023, č.j. 82 Nc 2502/2023-232,

takto:

Rozsudek soudu I.stupně se **zrušuje** a věc se **vrací** soudu I.stupně k dalšímu řízení a rozhodnutí.

Odůvodnění:

1. Soud I.stupně rozsudkem zamítl návrh navrhovatele K.D. na navrácení nezletilé XXXXX do místa jejího obvyklého bydliště v Severním Irsku (výrok I.). Výrokem II. rozhodl, že náklady řízení státu hradí Česká republika – Městský soud v Brně. Výrokem III. rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.
2. Proti rozsudku podal včas odvolání navrhovatel. V jeho písemném odůvodnění ze dne 24. 5. 2023 uvedl, že soud I.stupně nepřihlédl k odvolatelem tvrzeným skutečnostem a ke skutečnostem a důkazům, které nebyly dosud uplatněny. Poukázal na to, že nezletilá XXXXX je matkou manipulována a naváděna proti němu. On byl zproštěn veškerých obvinění, která proti němu byla vznesena, a proto je třeba důsledně aplikovat princip tzv. presumce nevin. Důsledkem manipulace nezletilé ze strany odpůrkyně jsou pak veškerá negativní vyjádření nezletilé XXXXX na adresu navrhovatele. Co se pak týká spolupráce navrhovatele se sociálním orgánem – Rodinným, podpůrným a intervenčním týmem v Magherafeltu v Severním Irsku, tak k tomu uvádí, že není pravdou, že by tomuto neposkytoval potřebnou součinnost. Nicméně předvolání k jednání s tímto

orgánem bylo navrhovatelé doručeno teprve v den konání soudního jednání u soudu I.stupně v nadepsané věci a to na den 5. 4. 2023. Pokud se pak v odůvodnění napadeného rozhodnutí hovoří o podezření na posttraumatickou stresovou poruchu, se kterou by se mohla nezletilá potýkat, tak k tomu uvedl, že dle něj není možné učinit jednoznačný závěr, že tato porucha by měla mít původ v incidentu, jehož měla být nezletilá dcera svědkem. Nezletilá E XXXXX va totiž svědkem žádného incidentu mezi ním a paní A.F. nebyla. Naopak odpůrkyně využila této situace a nezletilou bez jeho souhlasu odvezla do České republiky, kde ji protiprávně zadržela. Nezletilá přitom byla do té doby zvyklá žít u navrhovatele, v místě jeho bydliště chodila od svých 5 let do školy, kde dobře prospívala, a kde měla zajištěnou veškerou potřebnou pomoc. Měla u navrhovatele veškeré zázemí, a to jak materiální, tak sociální, kdy navrhovatel s dcerou a přáteli trávili volný čas na výletech, setkáních s přáteli a spolužáky, na dalších rodinných akcích apod. Škola ani lékař, v jehož péči nezletilá dcera byla, nezaznamenali, že by nezletilá dcera měla být nešťastná či že by snad měla čelit nějakému nevhodnému až protiprávnímu chování navrhovatele. Nebyla zanedbávána, bylo o ni dobře postaráno. Dále soudu I.stupně vytýkal, že již během soudního jednání konaného před soudem I.stupně dne 3. 4. 2023 právní zástupkyně navrhovatele navrhovala doplnit dokazování o výsledcích navrhovatele formou videokonference, aby se mohl vyjádřit ke vztahu s jeho partnerkou paní F., aktuálním kontaktům s dcerou XXXXX a jeho vztahu k nezletilé XXXXX i k nezletilému XXXXX. K tomuto návrhu na doplnění dokazování však nebylo ze strany soudu I.stupně vyhověno a to bez jakéhokoliv odůvodnění. Navrhovatel má přitom za to, že jeho výpověď, jeho vyjádření se k daným otázkám je zcela nezbytná a na tomto setrvává. Rovněž má navrhovatel za to, že při posuzování jeho návrhu byl zejména a zcela nesprávně vzat za zcela stěžejní názor a přání nezletilé dcery XXXXX. Takový postup však otec nezletilé nepovažuje za správný, když je třeba mít s odkazem na výše uvedené za to, že nezletilá XXXXX prochází opožděným vývojem a je tedy zjevné, že není natolik rozumově vyspělá jako její zdraví vrstevníci. Má tedy za to, že zde nejsou žádné výjimky ve smyslu článku 13 Haagské úmluvy. Nebylo zjištěno ani prokázáno, že by návrat nezletilé XXXXX do Severního Irska neměl být v souladu se zájmy nezletilé XXXXX. Navrhuje tedy, aby odvolací soud rozsudek soudu I.stupně změnil a jeho návrhu na navrácení nezletilé bylo vyhověno. Současně požadoval, aby byla odpůrkyně zavázána povinnostmi nahradit navrhovatelé náklady řízení, které mu v jeho průběhu vznikly.

3. Odpůrkyně se k odvolání navrhovatele vyjádřila písemným podáním ze dne 31. 5. 2023 nadepsaným jako „Vyjádření k odvolání navrhovatele a omluva právního zástupce odpůrkyně pro neúčast u jednání pro kolizi“. Vyjádřila souhlas s rozsudkem soudu I.stupně a navrhuje, aby odvolací soud napadený rozsudek v plném rozsahu jako věcně správný potvrdil. Pokud je ze strany navrhovatele zpochybňováno skutkové zjištění, že měl v přítomnosti nezletilé XXXXX napadnout svoji tehdejší partnerku A.F., tak k tomu připomíná, že není podstatné, zda byl navrhovatel v souvislosti s jeho incidentem s A.F. v Severním Irsku uznán vinným, ani to, jaká byla konkrétní podoba tohoto incidentu, když podstatná je především ta skutečnost, že k incidentu došlo a že tento měl vliv na nezletilou. Navrhovatel zřejmě nebyl odsouzen pouze pro nedostatek důkazů, když ze zprávy Rodinného, podpůrného a intervenčního týmu v Magherafeltu ze dne 22. 3. 2023 vyplývá, že poškozená F. a její syn nebyli schopni vypovídat před soudem (aniž je uveden konkrétní důvod, kterým mohla být skutečnost, že A.F. zjevně změnila svůj postoj k proběhlé události, jak je patrné i z jejího dodatečného písemného prohlášení). Podstatné je především to, že k určitému incidentu nepochybně došlo a že tento incident má za následek, že přetrvávající podezření a obavy dětských orgánů z domácího násilí páchaného navrhovatelem na jeho bývalé partnerce, které má za následek také aktuální omezení navrhovatele ve styku s dcerou XXXXX vázaného na přítomnost třetí osoby. Pokud je zpochybňována správnost skutkového závěru ohledně přítomnosti dcery XXXXX u předmetného incidentu, pak je zcela přehlížena řada důkazů, zejména záznam o pohovoru psychologa ÚMPOD s nezletilou, ve kterém je akcentováno její upřímné, jasné a zcela srozumitelné vyjádření neverbálním projevem korespondujícím s projevem verbálním, přičemž psycholog využil možnosti přehrát scénu za pomoci figurek a využil také emoční karty k prokázání vztahu nezletilé k navrhovatelé, matce a prostředí v Irsku a České republice. Závěry

psychologa jsou v tomto směru zcela jednoznačné. Navrhovatel přehlíží i zjištění učiněná ze záznamu Městského úřadu v Roudnici nad Labem ze dne 27. 2. 2023, kdy i tomuto orgánu nezletilá spontánně sdělovala, že otce nemá ráda, že se o ni nestaral a bil ji, a že zpět do Irska nechce a chce zůstat u matky. Odpůrkyně jela do Severního Irska pro nezletilou výhradně z podnětu A.F. a že ji se stejnou žádostí kontaktovala také sestra navrhovatele J.I. s tím, že navrhovatel je i nadále v Severním Irsku podezřelý z domácího násilí, že tamní orgány omezily jeho styk s druhou dcerou XXXXX a nezletilá je ze soužití s navrhovatelem a událostí, kterým byla přítomna, traumatizována. Navrhovatele se bojí, vrátit se k němu nechce a podle stanovisek odborníků může být návratem do Irska psychicky poškozena. Dle názoru odpůrkyně jsou tvrzení nepravdivá, účelová, stejně jako tvrzení jeho přítelkyně A.F., přičemž dalšího prokazování, kterého se navrhovatel domáhá, nejsou pro posouzení naplnění důvodů naplňujících výjimku z povinnosti nařídit navrácení dítěte zakotvenou v článku 13 Haagské úmluvy relevantní.

4. Opatrovník nezletilé se k odvolání navrhovatele vyjádřil písemným podáním tak, že nesdílí názor odvolatele, že řízení před soudem I.stupně bylo stíženo vadami, které musí mít za následek změnu rozhodnutí o zamítnutí návrhu na navrácení dítěte do místa jeho obvyklého pobytu v Severním Irsku. Tvrzení otce, že došlo k neoprávněnému zadržení nezletilé do České republiky má soud I.stupně za prokázané. Návrat dítěte však nemůže být nařízen automaticky či mechanicky jen proto, že jsou splněny předpoklady vyplývající z článku 3 Haagské úmluvy o civilních aspektech mezinárodních únosů dětí. Přemístění dítěte může být odůvodněno objektivními důvody, které mají co do činění jak s dítětem samotným, tak s prostředím, s nímž je dítě nejčastěji spojeno. Proto Haagská úmluva zakotvuje výjimky z obecné mezinárodně smluvní povinnosti států zajistit urychlený návrat uneseného dítěte. Předpoklady pro aplikaci takové výjimky byly dle opatrovníka v posuzované věci naplněny. Dne 5. 6. 2023 hovořila psycholožka Úřadu s nezletilou, aby ji informovala o průběhu řízení. Nezletilá opětovně věrohodným vyjádřila své úzkostné pocity spojené s přístupem otce k ní. Proto Úřad setrvává na stanovisku, že hrozba vážného nebezpečí fyzické nebo duševní újmy, případně nesnesitelné situace z přikázaného návratu nezletilé je reálná. V zásadě platí, že kdekoliv se objeví známky domácího násilí, může návrat vystavit dítě vážnému nebezpečí újmy. V posuzovaném případě je navíc třeba věnovat zvýšenou pozornost opožděnému mentálnímu vývoji a podezření na posttraumatickou stresovou poruchu nezletilé, pro které je rodičům důrazně doporučeno, aby ji nevystavovali dalším potencionálně zatěžujícím situacím jako je opětovná změna bydliště do zahraničí z důvodu vysokého rizika retraumatizace dítěte a poruchy přizpůsobení. S ohledem na uvedené navrhuje, aby napadený rozsudek byl odvolacím soudem potvrzen.
5. Odvolací soud dospěl k závěru, že běží o odvolání podané včas, osobou oprávněnou k podání odvolání a odvolání je přípustné též objektivně. Odvolací soud proto ve věci nařídil odvolací jednání. Přezkoumal rozsudek soudu I.stupně, řízení jeho vydání předcházející a doplnil dokazování listinnými důkazy a výslechem matky, nicméně dospěl k závěru, že nejsou dány podmínky ani pro potvrzení rozsudku soudu I.stupně, ani pro jeho změnu, ale že je nutno rozsudek soudu I.stupně zrušit a věc vrátit soudu I.stupně k dalšímu řízení (§ 219a odst. 2 o.s.ř., § 221 odst. 1 o.s.ř.).
6. Na daný případ je třeba aplikovat hmotně-právní úpravu obsaženou v Úmluvě o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí (sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 34/1998 Sb.). Procesní reflexe těchto hmotně-právních ustanovení je pak od 1. 1. 2014 obsažena v Zákoně o zvláštních řízeních soudních (dále jen „Z.ř.s.“). Základními cíli shora uvedených právních nástrojů je zajistit bezodkladný návrat dětí protiprávně přemístěných nebo zadržovaných v některém smluvním státě. Přemístění nebo zadržení dítěte se považuje protiprávní tehdy, pokud jím dojde k porušení práv a péče o dítě, které má osoba, instituce nebo kterýkoliv jiný orgán podle právního řádu státu, v němž dítě mělo své obvyklé bydliště bezprostředně před přemístěním nebo zadržením. To však za předpokladu, že toto právo péče o dítě bylo v době přemístění nebo zadržení skutečně vykonáváno nebo by bylo takto vykonáváno, kdyby nedošlo k přemístění nebo

zadržení. Co je však nutné zejména zdůraznit je předmět zmíněného řízení. Soud rozhoduje v rámci řízení výlučně o tom, zda bude dítě do místa obvyklého bydliště navraceno či nikoliv. Nerozhoduje ani o výchově a výživě dítěte, ani o styku rodičů s dítětem.

7. Jak již bylo uvedeno shora, podle článku 3 Haagské úmluvy se přemístění nebo zadržení dítěte považuje za protiprávní, *jestliže bylo porušeno právo péče o dítě*, které má osoba, instituce nebo kterýkoliv jiný orgán, buď společně, nebo samostatně, podle právního řádu státu, v němž dítě mělo své obvyklé bydliště bezprostředně před přemístěním nebo zadržením a *jestliže v době přemístění nebo zadržení bylo toto právo skutečně vykonáváno* společně nebo samostatně nebo by bylo takto vykonáváno, kdyby bylo nedošlo k přemístění či zadržení.
8. Předmětem daného řízení je návrh navrhovatele na navrácení nezletilé dcery (tzv. civilní únos). Soud I.stupně po provedeném dokazování dospěl k názoru, že v posuzovaném případě je třeba aplikovat výjimku zakotvenou v článku 13 Haagské úmluvy, když dovodil, že v daném případě je nepochybné, že došlo k neoprávněnému zadržení nezletilé v České republice. K tomuto závěru dospěl pouze z toho, že v řízení bylo prokázáno, že nezletilá XXXXX měla obvyklé bydliště na území Severního Irska, kde se narodila a na základě mimosoudní dohody rodičů z roku 2017 žila s navrhovatelem a jeho partnerkou A.F., která navrhovateli s její péčí výraznou měrou vypomáhala. K výzvě severoirského orgánu sociálních služeb a partnerky navrhovatele A.F. odpůrkyně pro nezletilou do Severního Irska přijela a dne 22. 2. 2022 s ní vycestovala ze Severního Irska do České republiky. Tím, že navrhovatel neudělil souhlas k přemístění nezletilé do České republiky, tuto vyzýval, aby nezletilou do Severního Irska navrátila, soud I.stupně dovodil, že jsou dány všechny atributy k tomu, že došlo k protiprávnímu přemístění nezletilé. Co se pak týká aplikace článku 13 Haagské úmluvy, tak k tomu soud I.stupně uvedl následující, že v řízení bylo prokázáno, že v měsíci prosinci 2021 došlo mezi navrhovatelem a jeho partnerkou A.F. za přítomnosti nezletilé k incidentu, kdy měl navrhovatel napadnout svoji partnerkou nožem, který vyústil v tom, že navrhovatel byl odveden policií, byl mu zakázán přístup do společného obydlí, přičemž minimálně do konce měsíce února 2022 pobýval ve vězení, kde musel dodržovat vězeňský řád a jeho pobyt byl monitorován a přibližně do listopadu 2022 měl zákaz vstupu do společného obydlí. Aktuálně nezletilá jakýkoliv kontakt s navrhovatelem odmítá, přičemž uvádí zcela přesvědčivé důvody svého postoje k navrhovateli, které pramení z dlouhodobějšího chování a vyjadřování navrhovatele vůči ní a z nepříjemných zážitků z incidentu z prosince 2021, přičemž její chování vykazuje známky podezření na posttraumatickou poruchu.
9. Tyto závěry soudu I.stupně uvedené shora, zejména stran přijetí jednoznačného závěru o protiprávnosti přemístění shledává odvolací soud přinejmenším předčasnými. Odvolací soud provedl podrobnou revizi spisového materiálu, nařídil ve věci odvolací jednání, nicméně v rámci projednávání případu dospěl k závěru, že v posuzovaném případě nebyla ze strany soudu I.stupně dostatečně pečlivě prověřena otázka toho, zda přemístění nezletilé její matkou bylo protiprávní, či nikoliv. Z výpovědi odpůrkyně vyplývá, že tato nejela do Irska pro nezletilou z nějakého vlastního rozhodnutí, nicméně na popud přítelkyně navrhovatele paní A.F., jakož i sestry navrhovatele paní J.I. s tím, že navrhovatel je trestně stíhán z důvodu fyzického napadení a domácího násilí ve vztahu ke svojí partnerce, byl vzat do vazby a byla mu uložena povinnost opustit společnou domácnost s paní A.F.. Odpůrkyně přitom po příjezdu do Irska zde přetrvávala po dobu cca 14 dní, vyřizovala nejruznější záležitosti ve vztahu k nezletilé, a to právě za pomoci paní A.F., se kterou dne 10. 2. 2023 navštívily společně základní školu nezletilé, kde potvrdily, že si matka nezletilou odveze do České republiky. Rovněž sestra navrhovatele J.I. dne 21. 2. 2022 přes Messenger zprávou odpůrkyni tlumočila dotaz navrhovatele, zda by si byla ochotna vzít nezletilou k sobě do České republiky. Odpůrkyně s nezletilou společně vycestovaly ze Severního Irska do České republiky až dne 22. 2. 2022, přičemž po celou dobu se jim nepodařilo nijak zkontaktovat navrhovatele, tento ani nijak po celou dobu nekontaktoval nezletilou. Logicky tedy vyvstává otázka, kde byl navrhovatel po dobu těchto 14 dnů, jakož i k okamžiku přemístění nezletilé. S tím rovněž pak souvisí otázka, zde tento vůbec v době přemístění nezletilé fakticky vykonával právo péče k ní a zda-li se tedy

nezletilá neocitla, byť např. z důvodu, že se navrhovatel nacházel v nějakém detenčním zařízení, či jen v důsledku jeho pasivity, jako bezprizorní. Vyřešení těchto otázek by přesáhlo meze pravomocí odvolacího soudu a nahrazovalo by činnost soudu I.stupně ve vyřešení této základní a v zásadě nejdůležitější otázky.

10. Bude tedy na navrhovateli, aby v tomto směru pečlivě doplnil svá skutková tvrzení a navrhl k dořešení těchto otázek důkazy. V tomto směru byla ostatně v rámci odvolacího jednání poučena právní zástupkyně navrhovatele, která současně sdělila, že se pokusí zajistit též patřičné dokumenty vztahující se k trestnímu stíhání navrhovatele, jakož i k tomu, jakým způsobem bylo o jeho obvinění rozhodnuto. Za účelem získání těchto důkazů bude možné využít též institutu styčného soudce, jehož úkolem je především zprostředkování kontaktu a komunikace mezi orgány v zemích, jichž se únos týká. Jako další z důkazů může nepochybně sloužit výslech navrhovatele prostřednictvím videokonference, který již ostatně navrhoval a nebyl soudem I.stupně proveden. Odvolací soud je v tomto směru naopak toho názoru, že soud I.stupně musí respektovat právo účastníka řízení být slyšen před soudem a účastníkovi řízení musí být dána příležitost, aby se ve věci mohl vyjádřit.
11. Pouze v případě aplikace výjimky dle čl. 13 Haagské úmluvy bude na soudu I.stupně, aby vyslechl osobně nezletilou, která je již téměř ve věku 12 let. Podle článku 12 Úmluvy o právech dítěte má každé dítě právo vyjadřovat se svobodně ve všech záležitostech, které se jej dotýkají, přičemž názorům dítěte se musí věnovat patřičná pozornost odpovídající jeho věku a úrovni. Za tímto účelem se dítěti zejména poskytuje možnost, aby bylo vyslyšeno v každém soudním řízení, které se jej dotýká, a to buď přímo, nebo prostřednictvím zástupce anebo příslušného orgánu. Z této úpravy vychází i Listina základních práv EU, která právo dítěte vyjadřovat své názory v záležitostech, které se ho dotýkají, a povinnost k těmto názorům přihlížet s ohledem na věk a vyspělost dítěte, upravuje v článku 24. Při rozhodnutí zda dítě vyslechnout je především třeba vzít do úvahy zjiitelná přání a pocity dítěte (ve světle jeho věku a schopnosti porozumět dané situaci), pravděpodobný dopad na dítě a důsledek jakýchkoliv změn v jeho situaci, věk, pohlaví dítěte, charakteristické rysy dítěte (shledá-li je soud významnými), existenci příkoří, které dítě již prožilo.
12. Z výše uvedeného je tedy zřejmé, že v rozsudku soudu I.stupně absentuje řádné odůvodnění závěrů o tom, z jakého důvodu soud I.stupně považuje přemístění nezletilé matkou do České republiky za protiprávní, přičemž tento závěr není podložen ani dostatečným tvrzením navrhovatele, natož patřičnými důkazy. Proto byl rozsudek soudu I.stupně podle ust. § 219a odst. 1 písm. b) o.s.ř. zrušen a věc mu byla vrácena k dalšímu řízení a rozhodnutí.
13. Bude tedy na soudu I.stupně, aby ve shora naznačeném směru dokazování provedl a opět ve věci rozhodl. V novém rozhodnutí neopomene soud I.stupně rozhodnout ani o nákladech řízení účastníků. Zde platí, že vzhledem k charakteru řízení není přiznání náhrady nákladů řízení účastníkům na místě a okolnosti zvláštního zřetele hodné zde odvolací soud nenachází.
14. Účastníky je třeba znovu poučit, že běží o řízení návratové, tedy o řízení o předběžném opatření sui generis, nikoliv o řízení opatrovnícké. Je proto zcela nadbytečné předkládat soudu I.stupně důkazy, z nichž má být prokázána nebo naopak vyvrácena schopnost toho kterého z rodičů o dítě řádně pečovat. Na druhé straně je třeba upozornit, že soud I.stupně je instancí skutkovou a jeho skutkové závěry jsou-li jasně, výstižně, přesvědčivě a logicky správně odůvodněny již nemohou být předmětem způsobilých odvolacích námitek v tom směru, že soud I.stupně měl (snad) jednotlivé důkazy vyhodnotit jinak. V tomto směru tak účastníci po provedení dokazování a zhodnocení důkazů soudem I.stupně fakticky pozbývají možnosti předkládání vlastních skutkových verzí věci s výjimkou situace, kdy mezi obsahem spisu a důkazy provedenými a zhodnocenými soudem I.stupně by existoval extrémní rozpor. Je proto v zájmu účastníků, aby v řízení postupovali koncentrovaně a aby si byli napříště vědomi limitů přezkumné činnosti odvolacího soudu.

Poučení:

Proti tomuto usnesení **není** přípustné dovolání.

Brno 20. června 2023

JUDr. Jiří Zrůst, Ph.D., v.r.
předseda senátu